

MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLÍTICA

Preu: 20 cènts. - Pelai, 62. Telèf. 15300. - Subscripció: 2'50 ptes. trimestre

Blum!!!
o l'estrèpit de l'elecció
socialista de Narbona

El curs de filosofia d'Ortega i Gasset

L'ex-catedràtic de la Universitat Central Josep Ortega i Gasset ha inaugurat (a la Sala Rex) el seu curs públic de Filosofia, en substitució del que el catedràtic senyor Ortega i Gasset es veié obligat a suspendre, després d'iniciat, al Paraninf de la Universitat.

Moltes circumstàncies feien especialment interessant aquest curs. D'entre totes, algunes poden ésser declarades sense cap inconvenient. Segui la primera, d'ordre cronològic. Per a assistir a les deu lliçons que dictarà l'il·lustre professor cal haver-se matriculat abans mitjançant el preu de trenta pessetes. Les persones l'edat de les quals no arriba als vint-i-cinc anys frueixen del dret a una matrícula a meitat de preu. Potser és el primer cop que un professor arrisca aquesta provatura, intentant establir un costum que, d'arrelar-se, fóra un símptoma, flagrant que segurament no deixaran de recollir i comentar els *ensayistas*, mena de periodistes honoraris que, com diria Cullarés, tenen a son càrrec la premsa de «Varietés».

ORTEGA I GASSET

Cal confessar que l'Ortega i Gasset ha reeixit magníficament de la perillosa prova; passen de quatre cents els matriculats i la majoria ho són de quota sencera.

Brillantíssim era, doncs, l'aspecte que oferia la Sala Rex — closca buida d'El Caracal — que allí va ensenyar les banyes — quan l'orador filosof aparegué davant dels seus voluntaris deixebles, que s'apressaven a retre-li un homenatge fervid i entusiasta.

En judicar per la primera lliçó d'aquest curs, el tema del qual «Què és la Filosofia?» té un atractiu gairebé esportiu sense deixar d'ésser universitari, cal distingir en ell, com en tota l'obra de l'Ortega i Gasset, l'artista i l'home de ciència.

Comencem per dir que el primer frueix, respecte del segon, d'una superioritat unànime reconeguda. Potser ningú no posseeix, en efecte, a Espanya, l'art de la conferència amb tanta perfecció com l'Ortega i Gasset. Hi ha en la seva oratòria, cada dia més cofoia amb l'aportació de nous elements escènics, una potencialitat estètica de primer ordre. Tant com un mitjà, l'oratòria és un fi en si mateixa. Es comprèn que el mateix orador la mastega i paladeja amb delícia, amb una satisfacció parella a la que frueix l'infant mastegant la coca ensucrada. Com a índex de predileccions, aquest gust renaixent per l'oratòria i la recitació exhibicionista i espectacular — Ortega, Garcia Sanchiz, Berta Singermann — pot ésser apreciat, sens dubte, per algun sector intel·lectual situat a la dreta de Déu Pare, com un senyal evident d'un evident domini del catolicisme.

El cert és que l'autor de les *Meditaciones del Quijote*, tant o més que un meditatiu, és un retòric. Entenem-nos: un retòric en acció. Posseeix com ningú la retòrica del gest. I adhuc l'emoció de l'actitud. D'aquesta manera, tot el que en ell hi ha de líric i d'espectacular té una arrel substantiva d'emoció. I si el seu exhibicionisme és filosòfic es deu a que l'art de l'Ortega i Gasset consisteix precisament en fer del món filosofia i de la divagació també.

Expectació, silenci. El conferenciant doctoral o el professor conferenciant — alt, noble i amplísim el front — s'atansa a la taula on hi ha, a la dreta, un faristol i, a l'esquerra, una copa i una ampolla d'aigua mineral. Com es veu, l'escenografia és sintètica; tota la Universitat suggerida per minims motius evocadors.

L'orador, avançant el cap enorme com una proa mar endins, comença improvisant com si l'legís; després llegeix com improvisant.

De cop, es tomba cap un grup de senyores atentívoles — el públic femení és nombrosíssim —, i tot duent la mà a la gola, es queixa, abarritonat i líric; «aquesta atmosfera». Somriu. Rumors. Alguns oients aprofiten l'avinentosa per a tossir.

Aquest gest ha fet el seu efecte oratori. I és que sempre el gest de l'Ortega, que si és energic, és també subtil, va lligat de manera indestructible amb una llei de persuasió que depèn tant de l'acció com de la inhibició. Quan ell s'inhibeix, el gest parla tot el que ell calla. És, doncs, un gest retòric, com les paraules que li serveixen tant per a palesar com per a amagar.

Quan parla de les males condicions en què, respecte a calefacció, vivia Plató a Grècia — on s'inventà en aquell temps la

filosofia acadèmica i la pura matemàtica —, tot comparant aquell helenisme amb el fet que, al mateix temps, a Xina — on mai no s'ha produït cap teoria ni s'ha donat el cas d'una especulació filosòfica estructurada —, s'inventés el mocador de butxaca, no fa sinó donar una grata aparença de novetat arriscada i profunda a l'afirmació que ha fet abans i que repetirà després, amb altres paraules, que «el confort és un caprici bicenari del món occidental, però no representa cap superioritat».

Heus aquí, en el gest i en la paraula, el secret dinàmic de l'Ortega i Gasset. Profà com sóc, pobre de mi, no sé si puc arriscar-me a sospitar que és també el seu secret filosòfic. Però, passi el que passi, crec que no puc trobar perill en afirmar, tot reconeixent i admirant la seva alta i ferma categoria intel·lectual, que és el seu secret professional.

No volem pas dir que tota la seva filosofia artística sigui un joc de paraules. No hi ha prestidigitació, ni l'habilitat de treure molts mocadors d'un sol barret de copa. Els barrets són molts; les idees nombroses. No hi ha joc de mans. El truco té aquí una més alta i noble qualitat. Ell manipula amb l'univers; no en té prou amb un mapa. Però la manipulació és d'una destresa que sembla per si mateixa el principal valor.

(Sense que això vulgui significar, per part meua, en aquest moment, cap expressió de judici i classificació, vull remarcar que aquestes coses són les que virtualment separen l'oratòria i adhuc la filosofia de l'Ortega i Gasset de les de l'Eugeni d'Ors.)

Tot aquest joc brillant i ardit va enenent admiració i entusiasme en l'atenció intel·ligent de l'auditori. Sovint rumors aprovatoris, rialles discretes, mots encoratjadors apuntalen les facècies de l'artista que, davant del faristol, sembla filmar una pel·lícula de cara al rostre de la immortalitat.

Tot sovint, llampeguen en la lliçó doctoral certes paradoxes dissimulades, quals afirmacions arides, sense que hi manquin al·lusions que, tot essent panoràmiques, van a clavar-se dreturament en indrets ben determinats i precisos.

«El metge frueix en les llars dels valetudinaris d'un cert prestigi del qual ell se'n preia sense cap raó. El metge usa i maneja — usa i maneja, repeteix — resultats i productes d'altres ciències; però, no és un home de ciència.»

Es pot comprovar que el discurs, la conferència, la lliçó, s'han apoderat de l'ànim de l'auditori, on, val a dir-ho, hi ha tota la brillant i autèntica representació de la intel·lectualitat madrilenya.

No hi ha capigut pas tothom ben acomodat. Bona quantitat d'oients estan a peu dret, vora la porta, atapeïts i espessos. També això, malgrat que involuntàriament, pertany a l'escenografia sintètica.

Tres oients palplantats signifiquen en una bona estadística un centenar més d'oients asseguts, de la mateixa manera que tres títols nobiliaris permeten a una bona ressenya de dir que hi havia tota l'aristocràcia.

Així també podem dir — hi havia el senyor Terrades, enginyer, conferenciant i assembleista — que hi eren tots els tècnics de la conferència.

Per cert que l'Esteve Terrades, que era, com jo mateix, dels de peu dret, en un moment en què el conferenciant havia assolit amb l'ardidesa d'una facècia enginyosa l'aprovació de l'auditori, es girà cap a mi i, com home que està en el secret, somrigué i em féu l'ullet.

RAFAEL MARQUINA

Els dijous blancs

Comèdia fina

Res més fàcil en aquesta dolça Catalunya que guanyar-se fama d'ateu. N'hi ha prou amb que ho decreti el més obscur i absurd dels nostres peridòics rurals.

Donar patents de catolicisme i definir sobre si tal o tal qüestió està més ençà o més enllà del bé i del mal, era abans patrimoni exclusiu d'aquestes admirables forces tradicionals que sempre han estat a punt de deixar-se matar allà on fos, al peu d'un rec o d'una barricada, segons frase que anys enrera deixava anar a cada miting un ex-senador evolucionista.

El que ens succeeix als companys de MIRADOR és realment extraordinari. No hem publicat ni un article contra cap dogma religiós, i en examinar certes qüestions, aquelles qüestions qualificades d'opínables, hem sostingut punts de vista que ens podrien, si si hagüés justícia, mereixer el títol, que no reclamem, de simpatitzants.

I no obstant... no obstant tots els professionals — i en parlar de professionals ens referim només als aprofitats, tipus Civera i Romani — sembla que estiguin decidits a sol·licitar de l'ordinari el necessari permís per apedregar-nos.

Aquest fet realment extraordinari només té l'explicació que aquests senyors pretenen demostrar que fan una feina interessant. Calaríen foc, per tal de poder sortir amb les bombes, i això demostra que és molt certa la teoria d'un Mossèn amic nostre que diu i sosté que la censura eclesiàstica no té sentit polític, o no existeix.

Oportunament varem dir que ni volem menjar capellans, ni desitgem que els capellans se'n mengin a nosaltres, fallera més honesta que la dels senyors que els volen pendre feina, pretensió ridícula de la qual tothom en surt malparat.

Es curiosa la situació dels neocatòlics i dels catòlics professionals. La gent d'Església els mira amb desconfiança. Comencem a citar noms i us en convencerem. Només fan una distinció a favor de Ramon Ruca-bado, del qual us diuen: «és un sant home». I per a demostrar-ho us fan observar que la gent amb la qual treballa amb gran esperit de disciplina procura sempre mantenir-lo en situació subalterna. Si ara ens neguem això, negaran l'evidència. És evidentíssim també que són pocs i mal vinguts, fraccionats en grups ambiciosos que pretenen menjuquejar, doctors en setze ciències que s'odien fins a negar-se la barretada.

No hi ha, doncs, cap qüestió de dogma enllò del país: tot es limita a petites qüestions de persones, i com que coneixem el terreny no ens mourem d'aquí, disposats a seguir rebent múltiples felicitacions per part dels clergues de bon sentit que ens encoratgen amb sornaguera insistència.

I, si Déu vol, potser ens serà permès algun dia puntualitzar i descriure amb adequada documentació i detalls exactes la meravella d'algun sepulcre emblanquinat.

M. B.

MIRADOR INDISCRET

Els fills de les tenebres

«Són fills de les tenebres i han d'escampar des de les seves planes graptats de sal per a que calguin dintre dels esguards espirituals i res puguin veure de lo que atresora la llum de la fe que amb els seus raigs esplendorosos ha omplert de triomf i de vida les planes més glòries de la Història de Catalunya.»

¿Vostès no saben qui són aquests fills de les tenebres que tiren sal als esguards espirituals? Doncs servidors de vostès. Almenys així ho diu un diari catòlic de Terrassa, de nom *Crònica Social*, del qual reproduïm aquest fragment tan ben reeixit de literatura composta a base de lectures mal pagades.

Però encara diu més. Diu: «... que sapiguem els catòlics complir el seu deure de consciència, cap mai serà lleít que amb els cabals dels creients siguin comprades armes per a enrunar l'edifici magestuós que cobri-cela la fe del nostre poble.»

Ens fa l'efecte que l'autor d'això, quan va escriure-ho, venia de veure els *Pastorets* o alguna altra obra de poca o molta màgia. Això dels fills de les tenebres que volen enrunar edificis majestuosos que cobri-celen... Quina por devia passar, en somnis, l'autor d'aquests fragments després d'escriure'ls, quan li devien aparèixer armats de pales i picots, amb sengles cabasses de sal i cara ferotge... Mai no havíem pensat que resultéssim tan Papius!

La poesia i els artistes

Un pintor explicava als amics les seves impressions d'excursionista.

— Vaig arribar a un hostal i m'hi vaig aturar vuit dies; em menjava cada plat de sopes com un cubell i uns palissos de carn grossos com les anques d'una euga. Dormia dotze hores diàries i cada mati m'entraven un cafè amb llet i uns bons guimbarros de pa. M'ho duia la minyona, grassa, fresca, guapassa; vam simpatitzar molt. En fi — va dir com a mot de la fin — una gran poesia.

Existeix, realment?

Algú ens ha preguntat si Catalunya Social era un setmanari realment, o bé si era una invenció que aprofiten diverses publicacions per tenir tema d'esplai.

Donem paraula que existeix una publicació amb aquell títol. Ara que gairebé no és llegida sinó en algunes redaccions de l'altre costat. I d'això també en donem paraula.

El rètol d'«El Matí»

Tothom ha parlat del rètol d'El Matí. És una prova afalagadora, una demostració de les ganes que tothom té de veure'l sortir un mes o altre. Sembla indiscutible que cada dia que passa hi estem — com és natural — un dia més a prop.

El rètol del balcó de la Rambla de Canaletes fa aturar algun badoç.

El rètol, com se sap, té la disposició d'una capçalera, amb «manchette» i tot. Aquest espai buit era el que comentaven, l'altre dia, dos badoços.

— Aquest espai deuria servir de pissarra per a les notícies sensacionals, o els números premiats el dia de la rifa.

— Fuig, home! Aquí hi anunciaren les quaranta hores, els tedums, tridums i altres solemnitats així.

Sarrià, residència de gent de fama

Cap barriada barcelonina no pot gloriarse, com Sarrià, d'estar tan tanta gent de fama en el nostre món artístic i literari.

Aneu seguint els seus carrers i aneu dient: Ferran de Sagarra i Josep Maria de Sagarra, Jaume Boñil i Mates, J. V. Foix, Tomàs Garcés, Lluís Capdevila, Josep Maria Capdevila, Josep Pla, Massó i Torrents, Ramon Tor des Eures, Girona i Llagostera, Carme Karr, Josep Obiols, Quelus, Ismael Smith, Clarassó...

Ara bé: ja és sabut que Sarrià és com un clan a part amb la seva Junta de veïns que quan un foraster pretén establir-hi la seva residència, examina si és o no indesitjable. La cosa va molt rigorosa i primmirada. I una de les condicions que s'exigeixen per concedir un pis és que el nou estendant sarianenc es compromet a anar a missa cada festa i assistir a les processons.

Ara repasseu la llista, i si bé hi ha catòlics fervents, en canvi no hauríeu dit mai d'alguns altres que s'haguessin venut les conviccions per un pis a Sarrià.

— Un pis a Sarrià bé val una missa cada festa i una processó de tant en tant — potser us replicaran, parodiant la frase històrica.

Aquest divendres sant darrer era un espectacle exemplar veure, quan l'alba tot just neixia, alguns dels ateus esmentats, tots grocs de la llum esmorteïda i de la claror dels ciris, cantant amb veu de baix, per a major solemnitat, pels carrers de Sarrià:

— Sóc un pobre pecadoooooor...

Correcció a fer

— Us felicito, Corominas! Pigmalíó és una gran novella!

— Gràcies! I què més?

— Res més!

— Res més? Com es coneix que sou jove!

Si fóssiu de la meua edat m'hauríeu felicitat estrenyent-me la mà, i abaixant la veu m'hauríeu dit en to de protecció: «Aquell bisbe que es posà al cap d'una manifestació barcelonina demanant l'indult per als sublevats de Santa Coloma, no fou el Bisbe Català, sinó l'Urquinaona...»

La netedat és mitja vida

L'any passat, quan Lenormand va venir a Barcelona, un dels seus traductors, Pous i Pagès, va anar a demanar al col·leccionista Plandiura dia i hora per visitar el seu museu particular amb l'autor francès.

Plandiura, que no dificulta mai la visita de la seva col·lecció a qui en manifesta ganes, va accedir sense ombra d'oposició al que li demanaven. Només va afegir, al final de la conversa:

— Ah! no me'n recordava. Sobretot, que abans d'entrar us escureu bé les sabates amb l'estoreta de davant de la porta, perquè l'última visita em va deixar la casa plena de fang.

El mal és que no sabem qui eren aquests visitants tan enfangats.

Un adreçador

L'altra setmana Joan Casanelles donà una conferència a Valls. En acabar la dissertació, un senyor amb unes grans barbes i tres o quatre senyors més, tots del C. D. del Centre de la Unió Republicana, s'emportaren el conferenciant carrers enllà, cap als ravalers de la ciutat.

No resulta gaire tranquil·litzador per un home que es troba en qualitat d'hoste en una ciutat, que amb un aire misteriós se l'emportin per carrers poc il·luminats. De totes maneres, Casanelles seguí sense protestar.

En sec, però, es trobà davant d'un edifici extraordinàriament il·luminat, i el senyor de les barbes, que era el cap de colla, indicà:

— Entrem, que veurà la nostra Cooperativa Elèctrica.

— Ah! molt interessant — féu en Casanelles.

I un de la colla afegí:

— Aquí, d'ençà que tenim la Cooperativa Elèctrica obliguem tots els forasters a visitar-la, i els conferenciant no poden ésser menys: han de passar per l'adreçador.

Maquiavel, encara

«Ha estat el propi Josep Sunyol i Garriga l'inspirador del «Quirac» que obre la secció en La Nau de dilluns passat?»

Doncs li hem de tornar a confessar que no sabem qui era el Príncep de Maquiavel i, ja que ell es dona aires de saber-ho, que ho digui de seguida, si no vol deixar-se perdre aquesta ocasió de fer-se un nom entre els erudits.

De la penya de l'Ateneu

A la penya gran de l'Ateneu, que és allí en brillà més d'espriu que tenim per Barcelona, es parlava un dia d'un subjecte dotat d'una gran intel·ligència; però mancat en absolut de gust, de tacte i d'agilitat de cap mena.

En Camps Margarit va trobar, com sempre, la fórmula definitiva.

— X, és un ase; sinó que no es pot dir perquè no és veritat.

Anècdota d'En Vilumara

L'escenògraf Vilumara, un dels records vivents de Barcelona més glòries i més simpàtics, no té pas la mania d'anar polít. Sobretot els seus dits són un poema: serveixen, entre altres coses, d'escurapiques.

Un dia estava convidat a dinar a casa de l'Enric Borràs. La taula era parada amb una excelsa pulcritud. Al bell mig hi havia els entremesos posats simètricament en llurs vaixelles resplendents.

I en Vilumara s'asseu; escura d'un buf el canó de la pipa, posat de cara el centre de la taula; estossega; perfecciona amb els dits la neteja de l'atuell de fumar. Tothom estava sorprès. Però l'admiració va arribar al seu límit quan En Vilumara, prenent un gest de polidesa versallesca, va agafar amb dos dits perfumats de tabac i negrosos de nicotina una oliva i, presentant-la a la mestressa de la casa, digué somrient:

— Una oliveta, senyora?

Antiguitats

Estem habituats a tractar antiquaris de gran imaginació que saben donar gat per llebre amb una elegància admirable. En coneixem un que es va enginyar una excel·lent idea per treure's del davant una col·lecció de cinc estatuetes en bronze que tenia exposades feia set o vuit anys a les vitrines del seu establiment. Un dia agrupà les cinc obres d'art i davant del grup hi col·locà un cartellet que deia:

«Els cinc sentits.»

Aquell mateix dia un client es va endur una de les estatuetes. En quedaren, doncs, quatre i, per tant, la inscripció del «cinc sentits» ja no tenia raó d'ésser. L'antiquari, però, canvià el cartell per un altre que deia:

«Les quatre estacions.»

L'endemà una senyora s'emportà una segona estatueteta. A la tarda el grup ja portava una inscripció que deia:

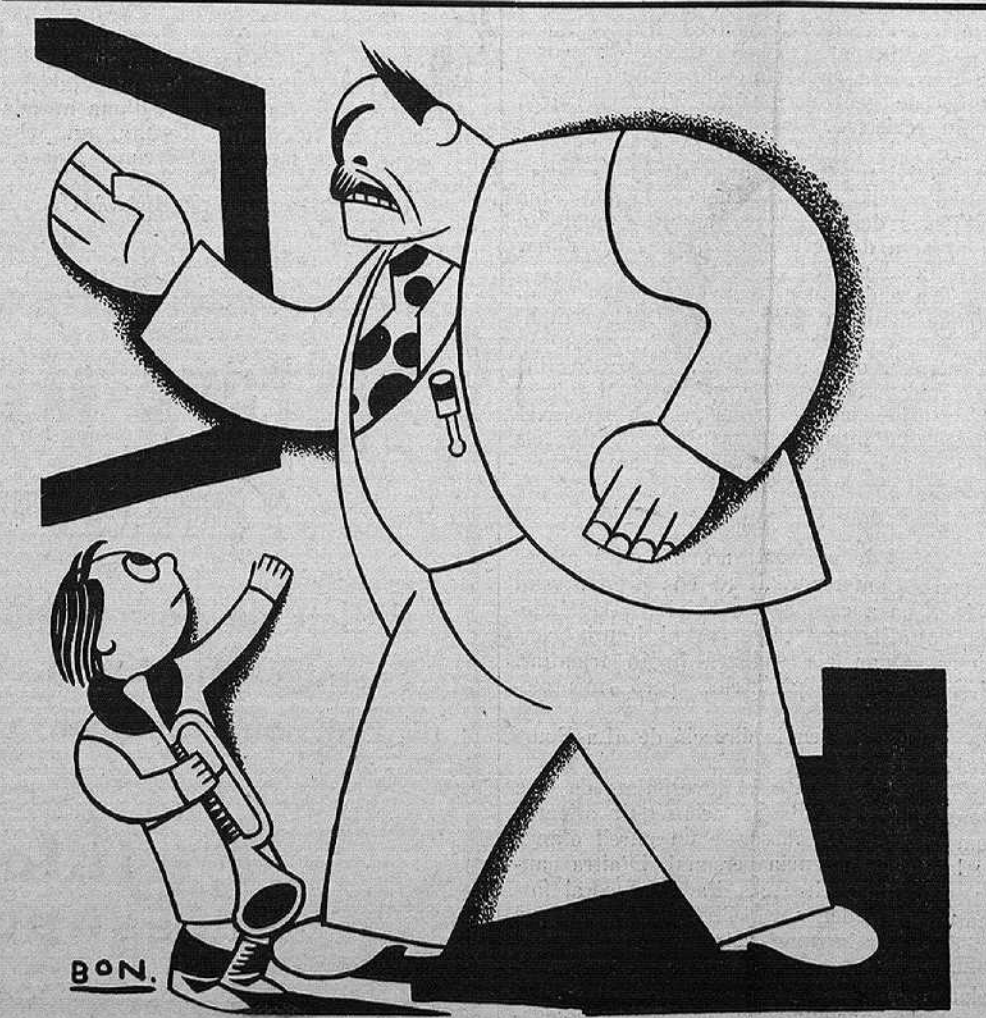
«Les tres Gràcies.»

Però dos dies després un col·leccionista adquirent una de les gràcies. L'antiquari aleshores batejà les dues estatuetes restants així:

«Eva i Adam.»

I quan, finalment, un client va comprar una de les darreres estatuetes, el nostre gran antiquari posà el següent cartellet a l'única que li restava:

«Abandonada.»

El pare (molt energic) — Quantes vegades t'he dit que no toquessis més la trompeta?
El fill (molt segur). — Sis, papà.

La poesia a l'Exposició

En Joaquim Montaner és, per temperament, primer que secretari general de l'Exposició, poeta, poeta i poeta. I, per empitjor-ho, poeta d'inspiració.

Es diu que més d'una vegada, En Santiago Trias, en presentar En Montaner a algun delegat estranger, ha dit:

— Aquí on el veuen, el nostre secretari és un gran poeta.

No hi ha res que fereixi tan al viu En Montaner com que l'interrompin quan se sent endut per la inspiració.

Un dia s'estava tancat al seu despatx; sense poder evitar-ho, les quatrilles que tenia al davant per a redactar un document oficial, començaven d'omplir-se de ratlles curtes, les quals fluïen a raig d'estilogràfica com una deu d'or inestroncable, cantarina i ampullosa. Un ordenança va trucar la porta amb els nusos dels dits, el poeta va llençar una interjecció i l'ordenança va passar.

— Don Joaquim: el demana un delegat, no sé si de Lituània, de Lituània o de Lituània...

— Que vagi al diable!

— És que...

— És que vostè creu que un home pot ésser destorbat en el moment que escriu:

Picaro soy. Mi padre, viejo, hidalgo, desheredóme con desplante necio. Pero por diez con mi tizona valgo y más que en fondos en mi arroyo precio! (1).

Un altre dia el senyor Foronda va telefonar-lo demanant-li si tenia enllestida la redacció de no sabem quina memòria. I és fama que En Montaner va respondre-li:

— Sí, señor Marqués. ¿Quiere que se la lea?

— A ver — digué el senyor Foronda.

I En Montaner, que estava en una de les seves crisis d'inspiració, prengué uns quatrilles de les que tenia damunt la taula i s'engegà:

De México a Milán, sobre el chambergó besó mi pluma el sol de las Españas...

Els preterits

En Lluís Capdevila va anar a l'administració del teatre Novetats a queixar-se a En Pallach, per centèsima vegada, que En Canals no solament no li estrena la comèdia que va portar-li al començament de la temporada, sinó que quan se sap que En Capdevila l'espera, desapareix per la porta falsa.

— Aquest home em perjudica! — clama va En Capdevila. — A hores d'ara, si m'hagués estrenat l'obra, jo tindria a la butxaca el Premi MIRADOR.

— Vol dir, senyor Capdevila? — va fer En Pallach, amb aquell to d'home que no hi és mai, però que en sap un niu.

— Que en dubta?

— Home, no...

— Que es pensa que no me l'hauria endut l'any passat, si llavors s'hagués concedit, amb *El rei per força*?

S'acaben "els estralls de l'eixut"

Els pagesos s'alegren i veuen salvades les seves collites; els industrials fan càlculs dels estalvis de carbó que podran fer i també veuen el cel obert; la pols a l'últim s'adorm a les carreteres; reverdeixen els camps; riuen les floretes; canten els ocells de ploma tremolosa... En fi: plou; a l'últim la pluja té pietat de nosaltres.

Només a *La Veu de Catalunya* estan consternats. Una secció de primera pàgina se'ls ha fos. «Els estralls de l'eixut».

El senyor Pellicena dolçament somriu, amb un aire mig desconcertat i exclama: «Ara que anava tan bé!»

Ho escrivim el dia 11 d'abril mentre plau.

Qui devia ésser?

Aquest ens ve de París. Una nit, en una taula de la Coupole un escultor català tan ambiciós com poc discret, es vanava d'haver caigut en gràcia a una gentil artista catalana que habita París. L'amic que l'escollava semblava duiar un xic de les afirmacions de l'escultor.

— Li sé tots els secrets — féu aquest poc acabar de convèncer el seu amic — Aquesta dona només havia tingut un altre amor... Però no puc dir-vos el nom...

— L'havia estimat? — preguntà l'amic, per dir quelcom.

— Molt. Imagineu-vos que un dia li vaig veure una carta tota afectuosa i plena d'una poesia enternidora que començava així: «Germana!...

L'amic aleshores es posà a riure i exclamà:

— Ja sé qui és!... Si dieu que és un poeta que tracta de «germans» tots els seus amics, no cal que guardeu el secret...

I quan, a cau d'orella, li va dir el nom de l'absent, l'escultor es quedà glaçat i sense poder-se'n acabar va expressar la seva sorpresa exclamant:

— Quina intuïció! Sí, sí... És ell mateix!...

(1) No responem que aquests versos siguin exactament del senyor Montaner. (Nota de la Redacció.)

Els projectes de Josep Fontbernat

La volta al món i el triomf dels meridionals. - La revista més estrident del món. - Dalí a París

Josep Fontbernat és un personatge extraordinari del qual s'ha de parlar necessàriament si es vol fer una referència, per petita que sigui, a l'activitat dels catalans a París. Músic per temperament, bohemí per vocació, apassionat com un meridional, En Fontbernat té una trentena d'anys i ja ha aconseguit una popularitat a París, una popularitat que ja tenia a Tolosa i que tenia a Perpinyà fa set o vuit anys, quan va arribar-hi, venint de l'Empordà, disposat a fer cantar els rossellonesos i provençals més afonics. La primera ciutat francesa que va conèixer Fontbernat fou Perpinyà. I bé. Al cap de vuit dies d'arribar-hi ja debutava al Casal Català de la capital rossellonesa dirigint una massa coral important, l'actuació de la qual, durant una temporada, fou el tema de l'actualitat perpinyanesca. De Perpinyà En Fontbernat marxà cap a To-

— M'ha sorprès. Us feia a Barcelona...

Senyors: Tinc el gust de presentar-vos el meu amic Domènec de Bellmunt, periodista català. El senyor X... compositor. El senyor X... escultor. El senyor X... literat. El senyor X... músic. Jo, com podeu veure, entre asos sempre.

(Estretes de mans, inclinacions de caps, rialletes cerimonials.) Fontbernat continua:

— Seieu una estona i parlem-me de les coses d'allà baix. Un dia arribarà en què no hauré d'investir els viatgers que arriben de Barcelona per poder saber les coses que m'interessen del meu país. Aquest dia vindrà quan jo pugui anar a Barcelona, no a viure-hi — car jo penso viure sempre a París —, sinó a passar-hi temporades de tant en tant. És una qüestió de paciència. Tot arribarà. Eh?... Tot arribarà, eh?... (Aquest «eh?» de Fontbernat és una cosa

dor i unitarista... Es ben estrany... Què diran els llenguadocians?...

— Els llenguadocians ja em coneixen prou i vós també per comprendre que l'obra d'aquest Cor nacional no tindrà res de nacionalista. Cantarem, precisament, cançons regionals, i res més que cançons regionals en la llengua respectiva. Ja no cal dir que Occitània, el país més ric en folklore musical, tindrà un lloc preferent...

— A propòsit... Ja sabeu que és imminent l'aparició d'un setmanari occitanista — ampliació de la petita fulla que es publica a Tolosa amb el títol d'*Oc*?

— Ho he vist, però no crec que arribi a reeixir. Ho fan gent que poden tenir bona voluntat, però que no coneixen, no comprenen, ni senten l'occitanisme. Al món només hi ha dos homes que han fet, que fan i que faran una obra occitanista pràctica: el doctor Soula i jo. I bé. Ni l'un ni l'altre, que ens hem passat la vida fent occitanisme, hem estat invitats a col·laborar-hi... Qui ha fet conèixer Occitània a París?... Jo, amic Bellmunt, jo. Vós ho sabeu, ho heu vist, eh?... Sala Gaveau, Sala Pleyel, Sala dels Agricultors, Sociétés Savantes, Concerts amb èxits incomparables sempre a base de cançons catalanes i occitanes... Ara mateix. Llegiu aquest programa, llegiu-lo. Dintre vuit dies ha de tenir lloc a la gran Sala Pleyel, de París, el festival occità més grandios que s'ha vist mai. Faig venir una cobla. Hi haurà dues orquestres. 200 executants. Presidirà el mariscal Joffre. Hi haurà el bo i millor de França... Doncs bé. Malgrat tot, aquí teniu aquestes cartes de Barcelona dient-me que no m'envien subvencions... Aquesta vegada ni En Cambó!

— No esteu content de la nostra gent?...

— D'alguns, només. D'altres, però, no fan més que difamar-me injustament. L'altre dia mateix un amic meu de Marsella que ha d'ésser un dels elements més importants de la *Revue de Catalogne*, em digué una cosa que em féu indignar... Imagineu-vos que un dels homes als quals he demanat quartó més vegades i potser l'únic del qual només he rebut sempre que promeses, rialletes i bons consells, va dir al futur redactor en cap marsellès de la *Revue de Catalogne*: «Què si coneix En Fontbernat?... Jo ho crec... Em costa més quartó ell que no pas em costaria una maitresse...»

— Sempre ha estat una mica exagerat... No en feu cas. A la seva edat ja li va bé, perquè li serveix de contrapès per combatre la influència conservadora i assossegada dels clàssics... Fontbernat, heu d'aprendre a ésser diplomàtic.

Bevem un glop de cervesa bruna fresca com una rosa i amb un gust de cocktail fet amb xicòria, cafè, mel i essència de regalèsia que els àngels hi canten. Fontbernat no fuma. Jo encenc una «gauloise» que tira sola... Els ulls del músic tenen una llusor estranya. Un moment es gira de perfil i ens mirem, d'esquellada, la corba del seu nas jueu... El mestre, sobtadament, ens diu:

— Voleu una notícia interessant?... Fontbernat, quines coses teniu... Ja sabeu que només he vingut a París a saber coses interessants... Sóc tot orelles...

— Doncs bé. A primers del mes d'abril arriba a París Salvador Dalí...

— Caram!... Salvador Dalí?...

— Salvador Dalí, sí, senyor. Em consta. I sabeu a què ve?...

— No en sé ni una paraula!

— Doncs ve a fundar i a dirigir una revista d'avantguarda que ha d'ésser, com si diguéssim, l'avantguarda de l'avantguarda. Només us diré que ha d'ésser la revista més estrident del món.

— Se la farà ell sol?...

— De moment m'han dit que hi col·laboraran En Buñuel, En Domingo, dos francesos, etc., etc.

— I vós?...

— Jo li he promès un article per al primer número. Com que ha d'ésser quelcom de molt estrident, he pensat escriure una cosa que es titularà «Defensa de la sífilis»...

— I què direu, poc més o menys?...

En què basareu la vostra «defensa»?...

— Encara no ho sé, però no em mancaran arguments. Tothom ataca la sífilis, tothom la combat, doncs jo la defensaré... La qüestió és fer una cosa ben estrident... M'enteneu?... eh?... Ben estrident! Que salti tota la carcassa dels convencionalismes i dels motllos conservadors! No respectar res! Ben estrident, eh?...

(El darrer «eh?» d'En Fontbernat el diu acompanyant-lo d'una rialleta maquiavèlica — perdoneu, oh, Garcés! —, i d'una mirada completament fulgurant. Resulta, un «eh» més agut, més intens, més cònic que els altres...)

DOMÈNEC DE BELLMUNT

París, abril.

EL MESTRE FONTBERNAT (Dibuix de Domingo.)

losa on en menys d'una setmana organitzà la famosa «Corale Déodat de Séverac», que interpretava cançons catalanes i occitanes desenterrades hàbilment per Fontbernat dels polsos arxius del folklore llenguadocià.

Tolosa, però, li vingué petit. Des de París li arribaven veus que el Casal Català del Boulevard Saint-Germain estava ple de xicots amb una veuassa magnífica i En Fontbernat, sense abandonar la direcció de les seves corals del migdia francès, marxà a París a provar fortuna. Amb pocs dies de residència a la gran capital, el músic occitanista aconseguí relacionar-se amb el bo i millor dels mons polític, literari i artístic francès. Al cap d'un mes el Cor Occità de París debutava amb un èxit inoblidable a la Sala Gaveau, on també feia venir una prestigiosa cobla empordanesa que donà una audició de sardanes que entusiasmaron el públic. Passà algun temps i per causes ben alienes a la voluntat d'En Fontbernat el seu orfeó es desfeia, encara que, provisionalment, li hagués estat permès de Perpinjà durant uns dies al pati de la presó de Perpinyà davant la boca oberta i els ulls esverts de les tropes senegaleses.

En Fontbernat passà una temporada a Brussel·les, però tornà a París d'incògnit. A manca de catalans les seves activitats de director orfeònic les aplicà, sempre en un ambient regionalista, a dirigir una massa coral d'auvergnats que amb el títol de «La Bourrée» ha cantat a les millors sales de concerts de París i ha visitat les principals ciutats de França. Els cantaires de «La Bourrée» canten cançons occitanes, però també en canten de catalanes. En Fontbernat, en certa ocasió, féu cantar a una princesa russa una cançó catalana que ell va ensenyar-li en una tarda...

Malgrat totes aquestes activitats, En Fontbernat no solament pensa molt en Catalunya, sinó que sent la nostàlgia de la terra. Instal·lat cinc hores diàries al cafè dels «Deux Magots» on té el seu despatx particular (segona taula, entrant, a mà dreta), es passa les hores escrivint cartes als amics exposant-los els seus plans musicals i, de passada, reclamant una subvenció...

— Bellmunt!

— Fontbernat!

— Vós per París, altra vegada?

— Jo ho veieu. La temptació del Barri Llatí ha pogut més que la tradició barcelonina. Per una breu temporada tornaré a ésser parisenc...

tan personal del músic occitanista que no podem estar-nos de transcriure'l. És un «eh» agut, interrogatiu, acabat en punxa.)

— El que podia interessar-vos de Barcelona com artista que sou i sobretot com a músic, no em veig capacitat per a explicar-vos-ho. Fontbernat, vós ja sabeu que no sóc un home d'educació musical ni de debilitats artístiques. No sóc un refinat...

— No em vingueu amb ironies ni amb modesties. Ja sabeu el que vull dir... Eh?... Ja ho sabeu, vós, eh?... Parlem-me de tot, de literatura, de política, de periodisme, de música. Què fan els literats catalans? Encara viuen als llims?...

— Encara «tiren» als Jocs Florals? I els músics? Ja vaig veure que tres «inèdits» estrenaven al Liceu...

— Fontbernat, em penso que de les coses de Barcelona en sabeu tant com jo. Teniu lletres de gent documentada, rebeu diaris, llegiu revistes... Ara canviem els papers i sereu vós el que em parlareu de les vostres activitats. Com va quedar l'organització d'aquell «Cor Pirenenc» format amb indígenes dels Pireneus, amb els quals, a la manera dels cors russos, pensàveu donar la volta al món?

— Va endavant. És una cosa molt seriosa que si no va més de pressa és per manca de gas, de carbó, de fluid... eh?... Ja m'enteneu, eh?... de francs... Però ara tinc en projecte una cosa més important que el «Cor Pirenenc»: la creació d'un Cor Nacional que interpretarà cançons de tots els països de França i amb el qual em proposo fer una «tournée» de dos o tres anys per Europa, Amèrica, Àfrica i Oceania.

— I Àsia, no?

— Àsia, de moment, no. Tinc les meves raons... Compreneu?... Si ens presentéssim a la Xina a cantar «Lo boier», «La Madeleine» o «Els tres tambors» hi hauria conflictes. Quan els sudistes hagin triomfat, aleshores ja en parlarem, però mentrestant, no.

— Així, deixareu la direcció de «La Bourrée»?

— Mai del món. Els auvergnats de «La Bourrée», als quals he aconseguit orientar com cal, podran passar-se un parell d'anys de la meua presència personal. D'altra banda, els millors elements d'aquesta coral formaran part del nou «Chor» nacional que ha de donar la quasi volta al món.

— Aleshores abandonareu el vostre apostolat regionalista per convertir-vos en una arma del nacionalisme francès, abassega-

L'APERITIU

Anuncis lluminosos. — A l'hora de l'aperitiu del vespre, des de les terrasses es veu el naixement dels anuncis lluminosos. Potser la cosa que lliga més amb l'alcohol decorat per la fantasia del barman és aquell aspecte completament alcohòlic dels anuncis lluminosos. Hi ha façanes plenes de lletres verdes; hom diria que han abocat a aquestes façanes uns quants hectòlitres de pippermint des del terrat de la casa. Aquell pippermint d'un verd d'escarbat del tròpic, d'un verd de verdet integral. El líquid, una mica llepissós, s'ha enredat per les baranes dels balcons, i no se sap quina mena de diable li ha donat propietats de cuca de llum.

Hi ha anuncis que són tot un cocktail de rosa, per a ús de les senyorettes delicades; hi ha anuncis d'un sherry pur, i fins algun anunci d'especialista en malalties complicades, té un aire mate, lletós, un aspecte de pernod amb aigua, que fa plorar els ulls. Altres anuncis semblen un caramel que ha de fer una coïssor especialíssima a la llengua.

Des de la terrassa, els ulls xuclen el líquid dels anuncis lluminosos, cada mirada té gust d'un aperitiu especial. L'anunci de les lampares Osram, per exemple, blanc, vermell i groc, sembla un cocktail fet amb vestits de torero i amb vi d'Alella, un cocktail que té de pujar al cap per força.

Els anuncis lluminosos, des de la terrassa, perden el valor d'anunci, vull dir que la cosa anunciada deixa de tenir realitat com a tal, per convertir-se en una altra cosa. Una marca d'automòbil, un vi per curar la dispepsia, una llet condensada qualsevol o una cotilla de goma absolutament higiènica, en el rètol de l'anunci lluminós s'espiritualitzen, es converteixen en alguna cosa d'aquelles que quan érem petits només ens la podien dur els Reis, i ara que som una mica grandets només ens la podria dur, en un cas extrem, algun diable intel·ligent i generós.

Hi ha grans carrers de ciutats importants en els qual l'anunci lluminós crea una arquitectura nova. No hi ha casa sense els seus anuncis respectius: aquesta casa, de nit, és un ésser diferent. El carrer tot ell es converteix en un escenari llampant, en un cabaret monstruós; les cases, amb el seu maquillatge de llum, deixen d'ésser pedra, es pot dir que no pesen gens, que són suspeses al mig de l'aire. Arriba a tenir una tan gran importància l'anunci lluminós en aquests carrers, que una casa sense anunci és una casa inexistent, és un buit de tenebra en mig d'una calligrafia dinàmica, en mig d'un ball de lletres de foc i de serpents líquides. Quan heu begut l'última gota de l'aperitiu no se sap si hi ha més tristesa als llavis perquè s'ha acabat la mica d'electricitat esbarrada de la copa, o si hi ha més tristesa als ulls perquè tenen d'abandonar aquell raig d'alcohol de l'anunci lluminós.

Corbates. — Entre les corbates que es fan i es desfan, la coqueria de l'home hi ha posat l'esclatxa per esbravar-se en mig de la imposada severitat del nostre vestit. La corbata és un sospir de fantasia, una goteta de color, de vegades uns quants gotes de color irreverent i corrosiu que taquen la camisa.

Entre els trucs i invents que s'han fet sobre la corbata, cal remarcar l'adoptat pel meu amic, el poeta Trabal, de Sabadell. En Trabal usa com a corbata una d'aquelles cintes carregades d'empesa que fan servir els confiters per lligar els paquets de llimonades. Un dia En Trabal anava amb un amic, i li va dir: «Perdona'm, però tinc d'anar a comprar una corbata»; l'amic se'guí i va entrar amb En Trabal en una pastisseria; En Trabal comprà un tortell magnífic. Un cop el va tenir embolicat, va sortir al carrer, i amb gran astorament del seu amic va desembolicar el paquet i va donar el tortell als pobres. Aleshores va agafar el cordill policolor, se'l va passar al voltant del coll i va fer-se un laç delicadíssim com una flor de xuclamel.

Un dia és possible que En Trabal, distret, doni el cordill als pobres i es posi el tortell com a corbata. Un tortell fora una corbata magnífica, amb la qual potser no ha somiat encara cap poeta sobrealista. El poeta sobrealista J. V. Foix que a més a més coneix l'estructura interna i la pompa externa dels tortells, potser podria donar-me la seva opinió sobre aquest nou truc de corbata.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

Banyeres Cardona Vergara, 1

VIATGES MARSANS, S. A.

Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA

Bitllets de Ferrocarrils Nacionals i Estrangers
Passatges marítims i aèris - Viatges a "Forfait"
Excursions acompanyades - Peregrinacions, etc.

**Informes
i Pressupostos gratis**

Kappel

Carquem representants regionals

Durant 1 set, 12 BARCELONA

F. FONT,

KAPPEL

Trascendència continental de la revolució mexicana

No tan sols pel seu passat, per tradició, sinó pel seu present i per les possibilitats d'aquest, Mèxic és un país profundament i eminentment indi, i aquesta sensació, colpidora, s'experimenta àdhuc sense sortir dels nuclis urbans. El vint-i-cinc per cent de la població de Mèxic és índia; el seixanta per cent, mestissa, és, per ancestralisme, per la sang, per filiació cultural, decididament influïda per l'atavisme indi i és el mestís qui està creant el tipus racial ètnic mexicà, amb totes les immenses virtuts i reserves de la raça indígena. Per això, no ha de sorprendre'ns el fet que tot seguit que la revolució ha arrencat l'indi de l'esclavitud i el vassallatge econòmic, elevat la seva categoria humana i social, automàticament s'han obert per a ell àmplies i fecundes possibilitats en el camp de la cultura i en les manifestacions vives de l'esperit, essent així possible d'afirmar que no és utòpic, o una fàcil elucubració retòrica, que avui s'està produint i manifestant vigorosament una cultura índia, pròpiament mexicana.

Necessàriament el ressorgiment indígena mexicà no podia produir-se sense que sorgissin detractors i sense provocar una implacable hostilitat negant-se-li avançament tota possibilitat creadora i cultural. Entre els seus detractors, en primera fila, es compten les aristocràcies criolles, les quals intueixen clarament que una cultura indígena i les projeccions econòmiques, socials i polítiques d'aquesta, és la fi, fatal i definitiva, de la influència d'aquella, i la fi dels privilegis que l'exploatació de les masses indígenes els conserva. També cal comptar com enemics el capitalisme ianqui i els plutòcrates del país veí, perquè l'article 27 de la Constitució revolucionària mexicana (primer pas i iniciació d'una economia que s'edifica atenent-se a les necessitats i realitats del ruralisme indígena, posant la propietat de la terra en mans de l'Estat per tal que aquest l'esmerci i distribueixi d'acord amb els interessos i necessitats de la comunitat i no amb els d'uns pocs privilegiats, destruint i fent impossibles així les grans concentracions que constitueixen les pedres angulars i el principi fonamental del capitalisme i la concentració latifundista, assenyala la fi de la ingerència ianqui en els països indoeuropeus, que constitueixen la zona d'influència i el camp de les inversions dels Estats Units.

Cal dir, però, que en l'indi i en les fecundes possibilitats d'una cultura indígena americana s'escau l'esdevenidor d'Amèrica, no tan sols des d'un punt de vista racial i cultural, fent que sorgeixi i es produeixi una cultura pròpiament americana, neta d'exotismes que res no tenen a veure amb les realitats i necessitats dels països continentals, sinó ensem, i de manera principal, per la transcendència que el ressorgiment de les grans masses indígenes produirà en l'economia d'aquests països. Per què? Sota el feudalisme latifundista l'indi a penes tenia per soldada, l'indispensable per viure miseràrrimament: les grans concentracions de terres i la submissió de la indiada feien que el terratinent emprés els procediments i recursos més rudimentaris per a les feines del camp. Sense necessitat d'intensificar llur rendiment grans extensions de terra restaven sense conrear, i les que ho eren, produïen un rendiment ínfim, i l'indi, amb un salari irrisori, escassament podia viure miserablement, de fet, en el més odiós vassallatge econòmic. Grans extensions de terres sense conrear i salaris d'exploatació són els factors que poden explicar-nos l'estat de misèria i servitud col·lectives de Mèxic, país agrícola, i la misèria general produïda per aquest feudalisme esclavista.

Però, si a aquest mateix indi espoliat pel latifundisme, hom li dona una parcel·la de terra que ell treballa i fa produir, i ensem, hom li dona, mitjançant les cooperatives i institucions *ejidals*, facilitats i elements per a produir i intensificar el rendiment de la terra, aquesta produirà més, i arrencada als latifundistes, rescatada, es constitueix en un factor de producció que obre noves possibilitats i fonts d'economia. I aquest és el canvi que ha operat la revolució mexicana, clarament econòmica, amb la reforma agrària, la pedra angular de la qual és l'article 27 constitucional, consagrador de la màxima aspiració i la gran vindicació revolucionària.

Sovint s'acusa Mèxic d'exclusivisme, de pecat de nacionalisme, però cal dir i proclamar que tots els problemes i interrogants que la revolució mexicana ha provocat, i el constitucionalisme de la revolució, enclouen problemes i solucions profundament humanes, vitals per

a l'esdevenidor d'Amèrica, de tal forma que pot afirmar-se rodonament que la revolució mexicana constitueix, per a tots els països indoeuropeus, una al·lçonament exemplar i, possiblement, el primer pas per a una revolució continental.

Quins són aquests problemes i interrogants que la revolució mexicana ha suscitat i quines són les solucions creades? Podem encloure'ns en els punts següents, que constitueixen els punts angulars del programa i el constitucionalisme revolucionari mexicà.

Problema de la terra: la propietat passa a ésser, per l'article 27 constitucional, un dret i una funció social, obligant-se als interessos i necessitats de la comunitat. Quan, com succeeix a Mèxic, el latifundisme i la gran propietat concentrada no conrea les terres, emborbotant el país, reduint el rendiment agrícola, la propietat constitueix un dret i un privilegi contrari als interessos generals, contrari a la societat. Per l'article 27 de la constitució de 1917 s'institueix que la propietat de les terres i elements naturals pertany a la comunitat i, representant-la, a l'Estat, i que aquest pot fer d'aquelles l'ús més convenient als interessos socials. D'aquí, la restauració *ejidal*, la creació de la petita propietat territorial i l'acabament de latifundisme, amb la qual cosa s'aconsegueixen dos resultats igualment interessants i transcendents: un, assegurar la productivitat de la terra, el seu rendiment i el fonament d'una economia agrària; l'altre, assegurar el benestar general, donant a l'home del camp recursos de vida, redimint-lo de l'esclavatge i creant homes lliures, fruit de tots els drets polítics i socials proclamats en la constitució.

El creixent empobriment de les masses indígenes des de la invasió espanyola, produí, fatalment, el decadiment de llur cultura. S'arabassaren als indíes les terres, les propietats comunals passaren a engruixir els latifundis o les propietats de l'Església, i privades de llur única font de producció i de millorament, sotmeses a un règim d'esclavatge que tallà llurs vincles i formes socials, es clouen per a les cultures indígenes totes les possibilitats i camins, i es perpetuen sols per ancestralisme racial, per tradicionalisme, per atavisme, però sense la concurrència d'estímul i afany que les fecundessin amb noves aportacions, exemplant llurs horitzons. Fruit de la reforma agrària, els beneficiaris immediats de la qual són els indíes, que constitueixen el total de la població rural de Mèxic, és el ressorgiment present, vigorós i colpidor, de la cultura indígena mexicana.

Sindicació i política obrera: l'article 123 constitucional, la regulació del qual està, aquests dies, pendent de discussió i aprovació legislativa, institueix i empara els drets obrers. Naturalment que, segons és costum acreditat en les demoburgueses de tot arreu, una prescripció constitucional com aquesta, no val i és gairebé lletra morta. Cal dir, però, salvant vicis i recels, que el proletariat mexicà té ple coneixement de les finalitats de la lluita clauista, i que el sindicalisme constitueix un formidable instrument d'educació política, que no beneficia i serveix tan sols el proletariat, sinó que constitueix un instrument eficaç per a la vinculació dels elements i engranatges productors i econòmics, instrument en el qual cal veure els inicis i els fonaments d'un nou constitucionalisme social.

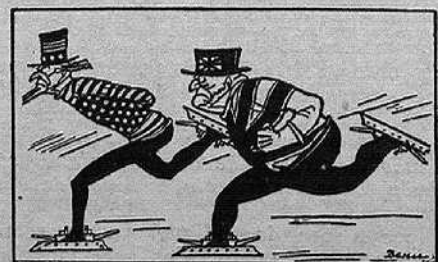
Separació de l'Estat i l'Església: l'ensenyament és laic, única manera de respectar la llibertat de consciència, des de l'escola. S'ha nacionalitzat la clerecia, per tal d'evitar que clergues estrangers actuïn com element de desordre, perseguint fins polítiques i servint la causa de la contrarrevolució dels terratinents. Els béns de l'Església han estat declarats béns nacionals. Abans de la Reforma, el primer latifundista de Mèxic era l'Església; amb les lleis de la Reforma i la constitució de 1917, s'ha fet que gran extensions de terra produeixin, i que la clerecia deixi d'ocupar-se d'afers terrenals i es circumscriu a les seves funcions espirituals.

Pot ésser titllada de nacionalista i exclusivista, però aquesta enumeració dona a entendre que les solucions que la revolució mexicana ha imposat, constitucionalment, són de categoria i transcendència continental, profundament i essencialment americanes, sorgides totes de les necessitats vives i latents de la vida continental. Es per això que diem que la revolució mexicana deu ésser, per tal d'assegurar l'esdevenidor dels països indoeuropeus, el primer pas d'una revolució continental, d'arrels i fins econòmics i socials. Si aquest esdeveniment no es produeix, és incert i dubtós l'esdevenidor d'Amèrica. Cada dia més forta i angiosa la pressió dels Estats Units sobre Mèxic, i mentre aquest país oposa, a mida de les seves forces i amb alternatives, una frontera defensiva, els altres països americans segueixen vivint colonialment, sense una economia pròpia, intervinguts per les finances ianquis. Sota la màscara de la sobirania política, persisteix la colònia, perquè un país sense economia pròpia, doblegat a exigències forasteres, està sota una amenaça constant. I per a Amèrica, el remei contra aquesta amenaça és únic i imminent: continentalitzar les solucions mexicanes, i aprofitant l'exemple heròic i els sacrificis de Mèxic, fer la revolució continental.

MARTÍ CASANOVAS.

Mèxic, març de 1929.

AL PALAU DEL GLAÇ

Una cursa de patins

(Pravda, Moscou.)

VARIACIONS

W. UHDE. — El senyor Uhde és un alemany engriscat des de fa trenta anys amb tot el que produeix de nou l'art francès, un francòfil fervorós. Ara ha publicat un llibre sobre Picasso, *Picasso et la tradition française*. Edmond Jaloux en féu la recensió en *Les Nouvelles Littéraires* i digué: què representa Picasso als ulls del senyor W. Uhde? Doncs representa un espanyol emparentat per un cert misticisme amb l'art hispano-germànic, i que, en topar amb la tradició francesa ha esdevingut un nou gòtic. Però com que pel senyor Uhde l'ànima germànica és ferèstega, inquieta i antirealista com l'ànima hel·lènica... etc., etc., etc.

Aquests esteticismes alemanys són terribles com uns filòsofs alemanys! Semblen crítics d'art francesos!

ESPERANÇA. — L'Església ha tingut sempre l'ansia posada sobre el pensament de Bergson. Ha posat les obres del gran filòsof a l'índex, però les hi ha posades amb tots els honors — i des de l'Empireu les reverència i es posa a esperar. Ara fa poc, en ocasió d'haver estat concedit a Bergson el premi Nobel de Literatura, un coral de lloances al filòsof de la intuïció i del neoespiritualisme s'ha aixecat de tot el món. En aquest cor les veus blanques dels pensadors catòlics entonen: llur cant de sirena que és una pregària per a que l'espiritualisme de Bergson decanti cap al catolicisme. L'ansia, l'actitud expectant de l'Església esdevé ara en boca dels fidels tendrívola insinuació, amorosa coacció.

Reeixiran aquestes suggestions? Potser sí. Tot se pot esperar de la Divina Misericòrdia. Sembla que Bergson ja s'interessa per la mística espanyola, i a mida que deixa de produir, augmenta aquesta mena de lectures.

LEVASIO. — Els avions, els cocktails, els transatlàntics, el jazz... Prou! Prou d'aquest color! Uff! quin pesombre... Parleu-nos de quelcom més nou i més variat. Parleu-nos, per exemple, dels cervells limitats, del vers lliure o de les coques de Vilafranca.

EL LLAMP DE DÉU. — Les dues agulles ja llestes en el portal de Nadal del temple en construcció dit de la Sagrada Família rematen amb altres agulles d'acer, dites parallamps. Res de més enraonat: que els dissenys de la Providència segueixin essent inescrutables.

QUI FA EL QUE POT... — Hi ha gent encostipada que en tossir fa ostentació del seu refredat com d'una baronia. Horrible gentussa! Que la providència premii aquells esforços varons bo i atorgant-los-hi un bon marquesat, el més opulent principat de la baladreria.

PRO TURISME. — Las parades de la Rambla dels ocells van disminuint. A hores d'ara allí ja gairebé només hi ha els ocells dels arbres — però pardals!... plebeïssims pardals.

Ara, amb motiu de l'Exposició, hom remeïrà aquesta pobresa bo i lligant al brancatge dels arbres de la Rambla cacatús, canaris i perdus amb cols.

DE LA INTEL·LIGENCIA. — En parlar de l'individualisme anglès hom treu el disciplinadíssim sentiment de cooperació de la gent britànica com una paradoxa incomprensible. — Incomprensible? Si justament aquestes actituds d'individualisme i sociabilitat són complementàries...

RUCABADO. — És el Léon Bloy català. De vegades supera a Lleó Bloy. Altres vegades, més que un lleó, és una cabra. Així i tot el seu estil afegeix caràcter i varietat al nostre panorama literari — Que per molts anys!...

LATECOERE. — Els avions d'aquesta companyia de correus aeris van plovent sobre la nostra terra com l'aigua d'abril. Aviat hi haurà perill d'anar a peu: els viants hauran d'assegurar la nostra vida contra aquests accidents de l'aviació que a cada instant amenaçaran d'esclafar-nos.

JOAN SACS

De l'affaire al congrés de Rennes

Un espectador superficial de la vida francesa podria molt bé creure que la llibertat, el laïcisme, el respecte a la justícia, la civilitat, totes aquestes virtuts de la república, són un do del cel als ciutadans francesos. Tenen, en efecte, una naturalitat incompatible i quan hom es posa en contacte amb la vida francesa sembla que no hagi costat cap esforç conquistar-les i conservar-les. A primera vista sembla que un súbdit francès és un ciutadà de primera classe, rodejat de tota mena de garanties, per la mateixa raó que la terra de França és blana i humida i dona uns lloguers exquisits; és a dir, pel simple joc de les forces de la natura. Però per poc que s'aprofundeixi, es veu clarament l'esforç que això representa. En aquests últims dies s'han celebrat a França dos congressos ben significatius: el de la Lliga de l'Ensenyança, que és l'entitat que defensa l'organització laica de l'escola francesa, a Marsella; i el de la Lliga per la Defensa dels Drets de l'Home i del ciutadà, a Rennes. Això explica moltes coses.

A començament de segle, Rennes era una plaça forta dels reaccionaris francesos. És una ciutat plena de records aristocràtics que l'orienten cap a un tradicionalisme agressiu i paralitzador. En passejar-se pels carrers de Rennes hom es sent encara vassall de la duquessa Anna i de bona gana pendria part en un torneig cavalleresc a la plaça «des Lices», o es transformaria en canonge per portar pel camí del bé aquelles formes dones bretones, que llueixen encara la indumentària típica del país. Les cases antigues són de fusta i el palau de l'antic parlament és d'una gran força evocadora.

Doncs bé, Rennes, la capital de la Bretanya clerical, té avui dia una majoria municipal d'esquerra i un alcalde socialista que va rebre els congressistes de la Lliga dels Drets de l'Home a la Casa de la Vila i que va pronunciar un discurs vibrant d'entusiasme sobre els progressos republicans d'aquell poble. I és de suposar que això no ha estat del tot fàcil d'aconseguir.

A Rennes va tenir lloc el primer Consell de Guerra que condemnà el capità Dreyfus, origen del cèlebre procés del qual va néixer la Lliga dels Drets de l'Home. El Congrés de Rennes té, doncs, al cap de trenta anys, un valor simbòlic. El professor de la Sorbona Victor Basch, President de la Lliga Francesa, era fa trenta anys professor del Liceu de Rennes. Per ésser un dels primers dreyfusistes els clericals d'aquesta ciutat el van apedregar i sort va tenir de dos obrers que li varen salvar la vida. Probablement per això la forma de defensa republicana que preconitzà sempre Victor Basch és la unió dels obrers i dels intel·lectuals.

L'arribada dels delegats de les Lligues estrangeres, sobretot les d'aquells països on avui no es respecten els drets de l'home i del ciutadà, va ésser un dels moments més emocionants del Congrés de Rennes. Els parents feliços i rics festejaven els parents desgraciats, pobres i momentàniament vençuts. Campolunghe, el president de la Lliga italiana, va saludar el Congrés en nom dels delegats estrangers.

Una tarda, en sortir de l'Audiència a París — va dir Campolunghe —, *maitre* Labori, l'advocat catòlic que defensava el capità jueu Dreyfus, fou agredit per l'espatlla per un grup de nacionalistes. Un professor, veí

del Barri Llatí, el va recollir i li donà la més noble i decidida hospitalitat en la seva pròpia casa. Igualment avui les democràcies ferides per l'espatlla han trobat a casa vostra, en el fogar dels ciutadans francesos, una hospitalitat que no oblidarem mai. Els aplaudiments amb que foren acollides aquestes frases devien ressonar a Roma i en altres ciutats europees.

Però estudiem ara quina és la força de la Lliga Francesa: en 1912, comptava amb 30 federacions, 300 seccions locals, 4.000 abonats al seu butlletí mensual i 18.500 membres que pagaven la seva cotització. Avui consta de 96 federacions, 1.950 seccions, 30.000 abonats al butlletí i 148.000 ciutadans. El pressupost anual de la Lliga passa d'un milió de francs. Solament per informes jurídics, la Lliga va pagar l'any passat 160.000 francs, sense tenir en compte que algunes primeres figures del Palau de Justícia donen gratuïtament els seus informes a la Lliga. Aquestes xifres demostren clarament que la defensa dels drets del ciutadà no és cosa de màgia, sinó una obra d'organització i de treball, d'idealisme i de tenacitat.

Aquesta força tan considerable s'esmerça naturalment en coses considerables. Abans que tot, el seu primer esforç és fer respectar les garanties i les llibertats que la llei concedeix als ciutadans. Després s'esforça a obtenir lleis més justes i liberals. La Lliga es fa seu qualsevol cas particular d'arbitrarietat o d'injustícia que se li assenyali. Després organitza una obra de propaganda i agitació perquè la injustícia no es repeteixi. Una de les campanyes actuals més fortes va encaminada a la supressió dels consells de guerra. Segons la Lliga, tots els delictes, els militars inclosos, han d'ésser jutjats pels Tribunals civils; més concretament, pel Tribunal de jurats. La tesi és actualment d'una audàcia formidable, però la idea s'obre pas a poc a poc.

El general Sarraill pertanyia al Comitè Central. El general Percin era també membre de la Lliga. Tots dos han mort aquest any. Al Congrés de Rennes assistia, com a delegat d'una secció, el general Saurat. En contestar una intervenció seva, al diputat Guernut se li va escapar aquesta frase poc afortunada:

— *Mais vous savez bien, mon général...* Immediatament un congressista va interrompre:

— Permeteu, ciutadà Guernut: aquí no hi ha general que valgui; aquí no hi ha més que membre de la Lliga.

El general Saurat va ésser el primer d'aplaudir aquesta interrupció tan oportuna.

El President de la Lliga és actualment el Premi Nobel Ferdinand Buisson. I en la llista del Comitè Central figuren noms il·lustres com els de Charles Gide, Langevin, Picard, Léon Blum, Chailley, Corcos, Justin Godart, Emili Kahn, Moutet, Paul Boncour, Seignobos, Barthélémy, Appleton, Charles Richet... I dues dones extraordinàries, figures nobilíssimes de la democràcia francesa: Madame Ménard Dorian i l'escriptora Severin.

La defensa dels Drets de l'Home a França no és una cosa abandonada a uns quants descamisats.

C. R.

París, abril.

Els nostres homes eminents

Volem fer alguna cosa sota aquest titular; però veiem que els nostres homes famosos avui en dia s'estan amagadets a casa i no fan res que pugui ésser digne d'esment com a graciós, pintoresc i profund.

Naturalment, el que té fama de dir les coses més pintoresques és En Pich, però costa tant de saber si són autèntiques o si les hi pegen...

Tot el que podem servir als amables lectors de MIRADOR és aquest retall de gasetilla: «Ayer salieron en el expreso de Francia los ex ministros Sres. Cambó y Ventosa.»

Informació que, traduïda al català, diu a *La Veu de Catalunya*: «Així sortien amb l'expres de França els nostres amics, senyors Cambó i Ventosa.»

Vet aquí tot el nostre panorama.

Al número pròxim

PITARRA

per FRANCESC PUJOLS

— Altra vegada a missa?... Mira que Déu et castigarà...!

— Oh, és que avui és el primer divendres de cada mes.

CALZADOS MINERVA

Sociedad Anónima

Via
Laietana, 30

COLONIA

Varon Dandy

**PERFUM D'HOME
NET I DISTINGIT**

PERFUMERIA
PARERA
CREADOR
DELS PERFUMS
I PRODUCTES
DE BELLESA
Tentación
PER A SENYORA

LES LLETRES

SOL, MI, FA, SOL...

Conte inèdit de PERE MIALET

...Va ésser un cas d'aquells que fan època en la vida d'un home.

En preparar-me de música, per tal d'èsser sotmès a un examen acadèmic, em vaig veure obligat a assistir una llarga temporada a estudi, a casa d'un capellà organista, que a bon segur té guanyat un bon compartiment de glòria abstracta, pel sacrifici d'ensenyar-me de solfa.

Aquest fet, que per una altra persona no tindria potser cap importància, per mi, interpretador obtús de modalitats laringües (val a dir, en propi descàrrec, que mai no m'he proposat ésser divo), representava un trasbalsament de gran consideració.

Mai no m'han seduit aquells jeroglífics de taques negres que se sostenen sobre el pentagrama, com exèrcits d'orenates invasores dels fils telegràfics. Sempre m'he fet càrrec, com home conseqüent, que en qüestió d'escalas cromàtiques i diatòniques, de bemolls i de sostinguts, no hi tocaria mai cap tecla.

Per això vaig seguir de mala gana els meus estudis.

Em costà molt d'entrar-hi, ho confesso, per bé que em relleva de fer-me càrrecs el fet de no haver-me sotmès de grat a la dura prova.

Ara, no obstant, ja no en servaria cap record, si no fos una malaltia musical que va turmentar-me durant una temporada, a més de fer-me agent transmissor del microbi funest d'una epidèmia filharmònica.

Veureu què va succeir:

Era un dia ventós. Vaig arribar a casa el professor, com de costum, sense haver mirat la lliçó. Ens situarem, el pobre capellà i jo, davant del piano i ens vàrem lliurar, ell carregat d'abnegació i jo de neguit, a la feixuga tasca quotidiana. La lliçó, aquell dia, començava així: «Sol, mi, fa, sol, do, la, sol... etc.»

No en vaig poder agafar el to en tota l'hora de classe. No obstant, una ferma constància em féu declarar en lluita oberta contra la meua larinx irreductible. El professor s'esforçava tant com jo, telejant i cantant la lliçó, per tal que jo n'agafés el to, però tot esdevingué inútil.

Al cap d'una hora d'esgargamellar-nos, ni l'un ni l'altre havíem exit encara amb la lliçó. El professor suava; jo, a més a més, estava neguitosíssim. Fins crec que tenia febre.

Finalment, passat el temps que m'era concedit per vint pessetes que li donava al cap del mes, atacat d'una forta nerviositat i avergonyit de la meua inèpcia, vaig acomiadar-me del capellà.

Tenia el sistema de signes clavats al cervell. Els nervis, tament cordes d'una guitarra ben trempada, vibraven al contacte del meu amor proper ferit.

Vaig baixar lentament l'escala. En la foscor pegava cops d'espalla a l'aire, tot deixant-me anar pesadament i negligènt sobre la cama que descendia. En tant, cercava mentalment el to insassible, i oh, meravellós sorpresa! en provar de proferir-les sense alçar gaire la veu, vaig ensopegar el to cobert, de les notes: «Sol, mi, fa, sol, do, la, sol...»

Un ràpid desig de rehabilitar-me davant del professor em detingué uns instants. Volia desfer el camí i demostrar la meua troballa insospitada al mestre, però després d'una curta vacil·lació, vaig desdir-me'n. No era cas d'esmentar el meu encert com un senyal d'inèptia professional d'ell.

Vaig repetir tres o quatre vegades les notes. En arribar al carrer, s'havien ja fet mestresses del meu sistema nerviós: pujaven i baixaven per les meves cames, en un tremolí continuat; se m'aferraven, com llagastes, a la boca de l'estómac i giravoltaven pel meu enteniment, en barreja òptica i acústica. Acompanyada d'intermitents cops de braç, que en portava el ritme, la lliçó es manifestava, gairebé imperceptible, amb lleu brogit dels meus llavis contrets, que xiulaven sense parar:

«Sol, mi, fa, sol, do, la, sol...»

Sol·devenen sovint dies en què hom es desvetlla i, del primer instant, s'empara del magí un fragment de melodia que tot el jorn us persegueix. Aquell dia, l'home viu esclau d'un tros de cançó, que no passa de vuit temps de compàs, però en qualsevol circumstància que hom es trobi, ella determina una cadència a les activitats i capteniments. Si hom executa un treball manual, pica, serra o llima, seguint el ritme de la cançó; si compta, ressegueix tot cantant la columna de sumands, fins aconseguir la suma; si medita, els pensaments es fan rítmics, i si escriu, sovint ha de deixar la ploma perquè les notes, en follia tirànica, substituïen els judicis en la incubadora del pensament.

En mi, les primeres notes de la fatídica lliçó, no tan sols realitzaren un d'aquests fenòmens parcials, sinó que, embriagues de despotisme, m'anul·laren totes les facultats per a establir en la meua general constitució, llur tirania.

Pensava en la nòvia, i prompte com si fos un servent amorós, el meu pensament teixia, amb el filament del pentagrama dibuixat a la imaginació, la invasora cantarella; cercava uns instants de meditació, i aïat les notes paràsites s'aferraven al pensament per a xuclar-li l'essència; caminava i a cada passa que feia semblava que trepitges una munió de punts negres, col·locats sobre el trespol, com un rengle inharmoni de passeres.

El vent cantava les notes, la llum les dibuixava, el tràit dels carruatges les reproduïa i el bono nito d'un conegut semblava que me les plantigués al rostre...

A l'hora de sopar, a penes si tenia esma d'atansar-me la cullera a la boca. La lliçó m'obsessionava. Era un imant xuclador de la meua fantasia vers un país de taques negres que feien equilibris sobre cinc cordils horitzontals. De sobte, vaig adoptar una posició extàtica. No sé què va passar en mi, que la taula, amb tot el parament i els que la voltaven, s'esborraren de la meua percepció; i com veïes en la paret blava del menjador empaperat, novament la figura del pentagrama, acompanyat d'un piano d'husó, vaig proferir amb veu forta i segura, les notes que veia dibuixades:

«Sol, mi, fa, sol, do, la, sol...»

Una riallada unànime de les cinc persones que formen la meua família, em tornà a la realitat, una realitat que produïa en mi el mateix efecte d'una caiguda de cavall. I el pitjor és que vaig ésser durant uns quants dies el motiu de riota de la meua família.

A la fi, fastiguejat de sentir a tot temps als de casa proferir les odiables notes amb el somriure als llavis, vaig pendre la determinació d'abandonar la llar, encara que només fos per uns quants dies.

Vaig cercar distracció en el viatge, que havia d'ésser com una mena de convallescència del meu sobtat atac filharmònic. En agafar el tren, em trobava encara sota la influència obsessionant de les notes. El soroll de la màquina semblava que les recités amb enervadora monotonia; i anaven llistant, l'una darrera l'altra i es repetien sense treva, totes en el mateix to, obeint el compàs de la velocitat del tren:

«Sol, mi, fa, sol, do, la, sol...»

Més de quinze dies vaig passar viatjant. En les meves visites a poblacions diverses, vaig sotmetre'm a un règim especial que em mantingués en absència de tota mena de soroll ordenat. Vaig evitar les esglésies, els cines, els bars amb pianoles, els cafès, concerts, sempre en cerca del benaurat silenci, única medicina per a la meua ànima afectada. A poc a poc, aconseguí tornar a la normalitat i a familiaritzar-me amb els sorolls quotidians. Fou aleshores que vaig decidir el meu retorn.

Poques vegades el meu cor havia experimentat una joia semblant. Tornava a casa sa i bo; deslliurat de la malaltia psíquica, que en lloc de desvetllar la compassió dels meus, els havia obert l'aixeta de la hilaritat més estereotipada. Estava rehabilitat i m'havia fet un propòsit. Arribaria a casa i imposaria un manament severíssim, sostingut per l'amenaça categòrica de marxar a l'estranger per sempre, a la primera vegada que fos trencat. Amb una amenaça d'aquest calibre, és segur que ningú no gosaria a repetir-me les notes sol, mi, fa, sol...

El tren s'havia aturat en cinc estacions i només em mancaven dues per arribar al meu punt de destinació. El cansament del viatge em mantenia abandonat sobre el seient, en una mena d'agradable somnolència. Repensava de cos i d'esperit, quan una veu a penes perceptible, que venia de lluny, em féu obrir els ulls encuriosit, com si un toc d'atenció desembrandís les meves facultats. Havia sentit el ròssec d'aquestes notes:

«Sol, do, la, sol...»

Una molla oculta em gità del seient. Un cop dret, vaig veure un home amb un farcell a l'esquena, que obria la porta de l'extrem oposat del cotxe i s'allunyava. Pel sost i pel farcell, em semblà que era un recader. L'embal·lisme de la perplexitat caigué damunt meu, com el pes d'una massa aplandadora. No podia dubtar-ne: Aquell home cantava la lliçó de solfa que tant m'havia turmentat... Però, era cert que ell l'havia cantat?

Després de romandre un minut dret, pendent d'aquesta suposició, vaig arribar a dubtar dels meus sentits. Quantes vegades, en la més silenciosa solitud, en un estat semipassiu de la meua ànima, les meves oïdes havien recollit veus imaginàries, d'una claredat que no podria donar lloc a dubtes! En canvi, eren ben il·lusòries.

Un llarg passeig separa la ciutat de l'estació del tren. En arribar-hi vaig empendre'l a peu, tot allargant el pas, perquè sentia fretura de veure la meua família. Però al segon carrer que travessava, em vingué de nou l'intent sobtat de tornar-me'n. Em creia afuencat. Un manubri tocava sense parar. Hauria jurat que els sons exigits d'aquella caixa mal envernissada responien al sol, mi, fa, sol... Però com m'allunyés amb rapidesa, l'ànima em caigué als peus davant l'evidència de no veure'm guardat de l'horrible malaltia filharmònica. «Déu meu! — vaig pensar adolorit, gairebé amb les llàgrimes als ulls —, sóc incurable. És inversemblant això que a mi em passa. El meu mal s'ha fet crònic.» I vaig amagar cent voltes, amb tota solennitat, l'hora tota que em vaig decidir aprendre solfa.

Sortosament, no vaig trigar a comprovar que no havia estat una al·lucinació meua allò del piano de maneta. No obstant, la cosa era potser molt pitjor. El «sol, mi, fa, sol» s'havia ensenyorit dels de casa, que tan irònicament m'el·l repetien els jorns de la meua malaltia, i inconscientment, l'havien escampat, com una epidèmia per tota la ciutat. Ningú no cantava altra cosa. Havia esdevingut la cançó de moda dels meus conciutadans.

Vaig respirar tranquil. La meua salut era completa. La meua consciència, però, no estigué gaire temps a pler. M'assaltà la visió horrible de la malaltia, de la qual jo havia estat l'agent introductor. Una corrua de pesombres desfilà pel meu enteniment horriporitzat. Tenia clara en la imaginació la trista estampa d'una passada epidèmia de grip, que en processó macabrica havia portat centenars de persones al cementiri. Els carros de morts s'estalonaven. El cavall de l'un ensumava el difunt que tenia enfront i els capellans, adalerats, no donaven l'abast a repartir les benediccions del comiat etern.

El que jo havia introduït a la població, no era mal que pogués matar a ningú... Potser era pitjor, perquè, de seguir amb la mania filharmònica, qui sap on aniríem a parar.

Aquests pensaments em feia jo. En tant, el «sol, mi, fa, sol» eixia de les gorges amb la tossuderia d'una tonada popular. No demanava permís. S'escapava espontàniament, com l'aigua d'un dipòsit massa ple que sobreja, en l'absència de voluntat dels que la cantaven. Tant s'havia ensenyorit de la població, que un fabricant de begudes havia ja creat el licor «Sol, mi, fa, sol».

A aquest pas se'm feia horrible pensar

on anirien a parar els malaurats habitants del meu poble. No seria al cementiri, com les víctimes de la grip, sinó al manicomi. Prompte les parets de les cases de salut es decantarien a la pressió de la immensa massa d'habitants; els encarregats de llur règim es contagiarien també, i tots els afectats de la terrible malaltia, escampats pel món, no farien sinó emplenar l'espai de les notes impies: «sol, mi, fa, sol, do, la, sol...»

Aquesta visió em torturà el cervell. Un anhel d'omnipotència s'aferrà a la meua gorja, tot grallant-la llargament amb el desig de posar remei al guirigai que pressentia. Prescriure un viatge com el que jo havia fet, a tota la munió de malalts, era un veritable disbarat: equivalia a escampar pel món el germen de l'epidèmia. «Malauradament que s'infiltrà al cor de la gran urbs — pensava —, que les notes envaeixin els concerts i les sales d'espectacles, que la sensibilitat dels músics de carrer se n'apoderi, que els organistes dels temples i els cors de religiosos dels convents en sentin el contagi. Vindrà dia que el món semblarà suspès en les vetes negres i tívades del pentagrama fatídic.»

Havia abandonat de bell antuvi la ciutat, per tal de guarir-me i ara queia novament en la imminència d'un contagi segur.

En veure difícil la meua salvació, tota vegada que no podia posar remei al mal general, vaig absentar-me novament. Era segur que en la solitud del camp mantindria tranquil el meu esperit turmentat.

Efectivament, deslliurat de tot humà contacte, la pau retornà, a poc a poc, a la meua ànima. La presència constant de la natura amb tots els seus encisos, allunyà les terribles visions del meu enteniment.

No obstant, al cap de dos mesos, vaig tornar a la ciutat, encara poruc. Pel camí escrutava tots els rostres i parava una extraordinària atenció auditiva, amb la temença de sentir el fatídic «sol, mi, fa, sol». Sortosament, ningú cantava les terribles notes. Feia poc temps que una voga novella havia enviat la població. La música domina tant la sensibilitat humana, que seria impossible passar una temporada sense que els homes tinguessin un motiu o altre de cançó per a esbravar-se. Les cosidores cantaven en els balcons oberts de bat a bat i guardats del sol per cortines blanques i persianes verdes; les minyones de servei acompanyaven la cançó del dia amb el telegui dels plats; els traguers la xiulaven ajaguts sobre els carros mandrosos i els vallets taral·lejaven pel carrer:

«Yo quiero un cotarro...»

Els motius eren completament nous. Vaig demanar encuriosit detalls de la darrera voga. Hom em digué que era un aire rar d'importació, d'un èxit extraordinari i que havia esdevingut la més gran mania musical i ballable que mai hagi pertorbat l'enteniment dels homes.

L'oportunitat fabricant de begudes, també l'havia explotat. Acabava de crear el licor «Tangon», amb marca registrada.

Vaig respirar tranquil. Em semblà que em treien de sobre un pes enorme.

PERE MIALET

JEAN CAMP

Mesos enrera apareixia una novella francesa, el títol sol de la qual cridava l'atenció del nostre públic: *Jep le Catalan*. Més que la menció d'haver estat distingida amb el premi del «Cercle Littéraire Français», el que li valgué un favor entre els lectors catalans, fou, a més a més del títol, la veu que s'escampà d'ésser una novella de clau, és a dir, que sota els noms dels protagonistes s'amagaven personatges coneguts, catalans escampats per França que tingueren, un dia, la seva ressonància en les informacions periodístiques, en la premsa estrangera més que en la d'aquí.

L'autor del llibre era Jean Camp, narbonès, professor d'espanyol, el nostre hoste no fa gaires dies. Durant la seva estada hem tingut llargues ocasions de parlar amb ell de moltes coses, i entre altres, dels seus projectes literaris. Cal dir que Jean Camp parla l'espanyol amb una correcció que molts catalans l'hi envejarien, i entén no sols el català escrit, sinó també el parlat.

Pensa, ens digué, publicar aviat al popular setmanari *Candide* les seves impressions de Barcelona, en les quals la nostra ciutat apareix vista sota un aspecte molt diferent del que la veïeren Carco i Montherlant, per citar dos exemples recents.

La seva afició a les nostres coses li ha fet escriure un drama, *Andorra*, a base d'una novella d'Isabelle Sandoy. Segons el mateix Camp, és un drama que s'inscriu en l'òrbita de Guimerà. Ens ha promès l'atenció de trametre'ns-en el manuscrit, i llavors en podrem parlar com cal. Podem avançar, però, que Camp no incorre en les inexactituds i exageracions peculiars, no se sap si per indocumenciació o per excessu amor al pintoresc, en què solen caure els literats estrangers.

En acomiadar-nos de Jean Camp li expressàrem, i tornem a dir-l'hi en lletres de motllo, el nostre desig de tornar-lo a veure per aquesta Barcelona.

JEAN CAMP

L'actualitat literària d'En Pla ens fa preguntar a don Miguel si ha llegit alguna de les obres d'aquest escriptor. Ens diu que no. De totes maneres, té un concepte de Josep Pla que transcrivim fidelment:

Un entreviu literari amb Don Miguel de Unamuno

Diuem que pel juliol i fins a l'octubre es concentra a Biarritz tot el luxe, tota la bel·lesa i tot l'or de la terra. El Carlton, el Palace, Belle-vue, i el Gran Casino es converteixen en magnífics estoigs d'argenteria, de beutat i d'orgull. Biarritz és un indret privilegiat on la muntanya voreja la mar, els rius, les flors i el clima hi han posat la meitat de la seva gràcia. L'altra meitat la hi han posada indiscutiblement els principis que, des de Napoleó III, fins al principi de Gales, passant per tota l'aristocràcia russa d'avant-guerra, han acudit cada estiu a la seva platja. Això vol dir que les gràcies naturals de Biarritz amb tot i ésser remarcables no justificarien per elles soles la renomada universal que gaudeix. La vanitat, el snobisme i la innegable tradició de luxe i distinció que envolta la perla de la costa basca en fan el centre ideal de l'alta societat cosmopolita...

Les injustícies de la humanitat capriciosa i variable salten predisament a la vista recorrent a peu, en tren o en automòbil, la riba atlàntica del país basc francès pel tros de zona marítima anomenada Costa d'Argent. Guetany, St-Jean de Luz, Hendaya... tenen unes bel·leses naturals, un atractiu, un colorit i una gràcia que no us farien enyorar Biarritz. La platja d'Hendaya és, sobretot, quelcom de magnífic i delicós, pel meu gust tant o més interessant que la de Biarritz.

Hendaya, porta d'Espanya

La frontera atlàntica d'Espanya difereix com un brillant autèntic d'un cul de got, de la frontera mediterrània franco-espanyola. I no és que Cèrber sigui un indret mancat de gràcies naturals amb tot i no posseir les d'Hendaya. És que els pescadors, els mariners i els pagesos catalans de Cèrber no s'han captivat gaire d'explotar els avantatges de casa seva. A Hendaya, en canvi, hi ha una vila moderna aixecada davant de la platja que és una meravella d'elegància, de pulcritud i de gust. De Biarritz a Hendaya hi ha, poc més o menys, tres quarts d'express. El trajecte és tan ric en paisatge que no teniu temps de trobar el viatge llarg. Vaig arribar a Hendaya vila (a tres quilòmetres de la platja) que eren les nou del matí. Ignorava l'adreça de don Miguel de Unamuno, al qual sabia habitant Hendaya des de fa dos o tres anys i vaig preguntar-la, en sortir de l'estació, a un jove que llegia *La Petite Gironde*, diari de Burdeos, al davant de la parada dels tramvies.

— Perdoneu-nos... Per atzar coneixerieu l'il·lustre escriptor espanyol don Miguel de Unamuno i sabríeu el seu domicili a Hendaya?

El nostre interlocutor ens va mirar sorprès, potser amb una mirada de reconvençió que en féu enrogir de rubor. La seva mirada ens semblà que volia dir: «però com voleu que no conegui a don Miguel?» En un francès marcadament meridional el jove al·ludit ens contestà:

— Ja ho crec que el conec! Qui no el conec a Hendaya? Si voleu parlar-li veniu aquesta tarda al cafè X... de dues a tres...

El trist del cas era que jo no podia esperar-me a Hendaya fins a les tres de la tarda, car havia de tornar a Biarritz amb el tren de dos quarts de dotze. Vaig decidir adreçar-me a un xofer de taxi i li vaig fer la mateixa pregunta. Ens contestà:

— Don Miguel acostuma anar al cafè X... de dues a tres de la tarda...

— Però no sabeu on viu?

— No ho sé, però probablement deu viure a l'hotel Euskalduna...

— Anem-hi, doncs?...

El xofer engegà, travessàrem Hendaya vila, seguïrem un passeig que conduïa a la platja i el cotxe parà al davant d'un hotel luxós. Don Miguel, però, no hi vivia. El «maître» de l'Euskalduna ens donà l'adreça exacta i al cap de mitja hora érem rebuts per l'autor de *El sentimiento trágico* en un modest hotelet de la vora de l'estació.

Enyorança

Una cambra senzillíssima oberta de bat a bat. Un llit dels que a París en diuen de «garçon», una taula plena de llibres i papers, dues cadires i un lavabo amb un rentamans, on don Miguel tenia, en aquell moment, una colla de segells de correu que s'humitejaven per facilitar-ne la separació dels trossos d'envelop on estaven apegats.

Una conversa literària

Don Miguel ha estat poc a Barcelona. El mateix ens ho diu. Fa una colla d'anys que no llegeix llibres catalans i per això no està al corrent de l'actualitat literària a Catalunya. Quan era a Salamanca, però, li agradava molt llegir obres catalanes. Per lligar conversa i facilitar l'evocació dels seus records sobre les nostres coses, retreiem la seva temporada d'estància a París, de 1924 a 1925. En aquell temps don Miguel havia parlat hores i hores amb Josep Pla, Francesc Madrid, Corpus Barga, és a dir, amb els periodistes catalans i madrilenyos que residien a París. Després de la seva habitual penya de «La Rotonde», don Miguel marxava passejant lentament cap al seu hotel, conversant sobre coses polítiques, artístiques i literàries amb el talent i la gràcia de conversador que li és característic.

L'actualitat literària d'En Pla ens fa preguntar a don Miguel si ha llegit alguna de les obres d'aquest escriptor. Ens diu que no. De totes maneres, té un concepte de Josep Pla que transcrivim fidelment:

— Es un libro que me costó un gran esfuerzo moral escribirlo. Ya sabe usted que en mis obras escasea el elemento decorativo y, en cambio, abunda la acción. Además, en España, la envidia — la gran pasión dramática racial. Y a propósito, la envidia es también muy catalana. ¿Sabe usted qué me dijo una vez Cambó — la única vez que le vi, en la plaza Mayor de Salamanca? Pues me dijo que la envidia había nacido en Cataluña... ¿Qué le parece a usted?...

Em vaig quedar una mica parat i vàrem convenir, al capdavant, que caldria trobar la fe de naixement. Els seus motius devia tenir el senyor Cambó per honorar a Catalunya amb l'infantament d'una perla així... Don Miguel, fort i jove a desgrat de la seva barba blanca, acurassat sempre amb el seu pitet negre de pastor protestant, es canvià la boleta de mà, per un instant, i ens estrenyí efusivament la nostra dreta amb una franca mirada de comiat...

DOMÈNEC PALLEROLA

Hendaya, abril.

AUTOMOBILISTES

Llista l'il·lustrada tramesa gratuïtament

LLIBRERIA FRANCESA

Rambla del Centre, 8 i 10

DON MIGUEL DE UNAMUNO vist per Bagaria

Després ens parla de Pous i Pagès, cantant-nos que Pere Coromines li féu descobrir el valor dramàtic de *La vida i la mort* de Jordi Fraguas.

— No la heu leïda, doncs, i Coromines la viu en la biblioteca. Tuve una gran sorpresa. És de lo mejor que he leïdo de novelas catalanas...

Tot regirant la boleta de pa, va recordant noms i obres: Ens parla de Joaquim Ruyra, de Nicolau d'Oliver, de Víctor Català, de Josep Maria de Sucre. Un dels literats catalans que més simpaties mereix a don Miguel és Alexandre Plana: Fa uns anys que Plana va traduir-li «Niebla» i sembla que aquesta traducció va tocar-li el voraviu del cor.

— Ninguna altra traducció, de las once que se han hecho de «Niebla», me ha causado tanta impresión. Plana fué el hombre que vio mejor la obra, que comprendió el alma del libro y que adivinó la intención del autor.

Les seves activitats literàries en l'actualitat. — Una frase de Cambó.

Don Miguel ens explica que des de que és a Hendaya escriu molts versos i que alguns amics seus de l'Argentina volen editar-los «El romancero». En poc temps, però, ha escrit tres obres teatrals: «El otro», «El hermano Juan» i «Julio Montabán...» Però el que més el preocupa en aquest moment són les traduccions estrangeres que es fan de les seves obres.

— La casa Stock, de Francia — ens diu — va a publicar dentro de poco una traducción de «La tía Lola», que será la séptima obra que se me traduce al francés.

Preguntem a Don Miguel quin, de tots els seus llibres, ha estat el més traduït. — «Niebla» — ens respon de seguida. Y se comprende porque es el libro que puede interesar más fuera de España. Otro libro muy traducido también y del cual se ha hecho una magnífica traducción inglesa es «El sentimiento trágico de la vida».

A nosaltres ens sembla, francament, que aquest darrer llibre és el millor de tots els de Don Miguel. L'autor, però, està enamorat de la novella «Abel Sánchez» i ens explica per què:

— Es un libro que me costó un gran esfuerzo moral escribirlo. Ya sabe usted que en mis obras escasea el elemento decorativo y, en cambio, abunda la acción. Además, en España, la envidia — la gran pasión dramática racial. Y a propósito, la envidia es también muy catalana. ¿Sabe usted qué me dijo una vez Cambó — la única vez que le vi, en la plaza Mayor de Salamanca? Pues me dijo que la envidia había nacido en Cataluña... ¿Qué le parece a usted?...

Em vaig quedar una mica parat i vàrem convenir, al capdavant, que caldria trobar la fe de naixement. Els seus motius devia tenir el senyor Cambó per honorar a Catalunya amb l'infantament d'una perla així... Don Miguel, fort i jove a desgrat de la seva barba blanca, acurassat sempre amb el seu pitet negre de pastor protestant, es canvià la boleta de mà, per un instant, i ens estrenyí efusivament la nostra dreta amb una franca mirada de comiat...